

Encomium in magnum Basilium

Ἐγκώμιον εἰς τὸν μέγαν Βασίλειον

Κλίνατέ μοι τὰς ἀκοάς, ἀδελφοὶ ἀγαπητοί· διηγήσομαι ὑμῖν καλλίστην διήγησιν. Κρύπτειν μὲν γὰρ τὰς βουλὰς τῶν βασιλέων καλόν, ἐκκαλύπτειν δὲ Θεοῦ μυστήρια ἀγαθόν, τοῦ διὰ προφάσεως τῶν πιστῶν αὐτοῦ δούλων στηρίζοντος τοὺς ἀσθενεῖς, ὧν πρῶτός εἰμι ἐγώ. Πόθος μοι οὖν πάρεστι καθάψασθαι πραγμάτων πρὸς ἴασις συμβάντων τῆς ἀθλίας μου ψυχῆς. Ἴστων βούλομαι ἐγὼ διάσασθαι σήμερον ἐκ τῶν καλῶν ἐρίων τοῦ λογικοῦ προβάτου. Χιτῶνα ποικιλτὸν ὑφᾶναι ἐπιποθῶ ἐκ τοῦ πόκου τῆς νοητῆς καὶ εὐκτικῆς γλώττης. Κριὸν γὰρ εἶδόν ποτε, ᾧ ἦν καλὸν κώδιον καὶ κέρατα λογικὰ θεόθεν φθεγγόμενα· καὶ τούτῳ προσπελάσας 339 ἐν πολλῇ ἀγωνίᾳ, μικρὰν κρόκην ἐξ αὐτοῦ ἠρέμα ἐσύλησα. Ἐπέπεσε δὲ ἐπ' ἐμὲ φόβος τις ἀφόρητος, ὅτι μὴ ὧν νουνεχῆς τοιαῦτα ἐτόλμησα. Βούλεσθε οὖν ἐκφάναι ποῖος οὗτος ὁ κριὸς ὁ τοσαύταις εὐχροίαις πεποικιλμένος; Οὗτός ἐστιν ὁ σοφὸς καὶ πιστὸς Βασίλειος, ὁ τὸν τῶν Καππαδόκων ἐπισκοπήσας χώρον, ὁ ἐν Καισαρέων τῇ πόλει στηλιτεύσας σωτήρια δόγματα πάση τῇ οἰκουμένῃ. Βασίλειος ἀληθῶς ἡ βᾶσις τῶν ἀρετῶν, ἡ βίβλος τῶν ἐπαίνων, ὁ βίος τῶν θαυμάτων· ὁ βαδίζων ἐν σαρκὶ καὶ βαίνων πνεύματι· ὁ σύμβιος τοῖς κάτω καὶ ἐμβλέπων τοῖς ἄνω· τὸ βηρύλλιον πλήκτρον τῆς μυστικῆς κιθάρας, τὸ τέρψαν τὴν χορείαν τῶν ἁγίων Ἀγγέλων· τὸ βέβαιον ἀρνίον τῆς μάνδρας τῆς ζωῆς, τὸ ἐκλάψαν τὴν πόαν τοῦ ἱεροῦ Πνεύματος· τὸ πηδῆσαν τῷ πόθῳ, καὶ ἀρπάσαν τὸ ἄνθος ἀπὸ τῆς ἀκρωρείας τοῦ σταυροῦ τοῦ τιμίου· ἡ φάτνη τῶν δογμάτων, ἡ γλώττα τῶν ρημάτων, τὸ βραβεῖον τῶν ὀρθῶν καὶ χρηστῶν νοημάτων· ὁ βυθίσας ἑαυτὸν εἰς τὸν 340 βυθὸν τῶν Γραφῶν καὶ ἀνιμησάμενος τὸν φαιδρὸν μαργαρίτην· ὁ βότρυς ὁ ὠραῖσμένος τῆς θεϊκῆς ἀμπέλου, ὁ οὐρανόθεν λαβὼν τὴν θεῖαν γλυκύτητα· ἡ μεμβράνη ἡ καλὴ τῆς ἱεράς σοφίας, ἡ ἄνωθεν στιχθεῖσα τὰ θεῖα χαράγματα· τὸ βέλτιστον χωρίον τῆς ἄνω βασιλείας, τὸ βλαστῆσαν τῷ Θεῷ καρποὺς δικαιοσύνης· βουνὸς διηθησμένος μυστικῆς ῥοδονιαῖς, οὗ ἡ ὁσμὴ εἰς αὐτὸν ἔδωκε τὸν οὐρανόν· ὁ βοήσας ἐπὶ γῆς εὐάρεστα ἄσματα καὶ λαβὼν ἐν οὐρανοῖς εὐπρόσιτα στέμματα· ὁ συνήσας τὴν χάριν καὶ βοήσας ὡς Ἰωβ τὴν ἀνθομολόγησιν τῷ Σωτῆρι τῶν ὅλων, Πνεῦμα, λέγων, Κυρίου Θεοῦ τὸ ποιῆσάν με, καὶ ἡ διδάσκουσά με πνοὴ Παντοκράτορος· βεβαιῶν ὅτι ἐν Πνεύματι Ἄγιῳ τὸν Κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν ἐκήρυττε τοῖς πᾶσιν. Ἔτι ἐπιποθῶ προσυφᾶναι τῷ λόγῳ ἐπὶ τὰ ἐγκώμια, ὅπως τῇ εὐχίᾳ καὶ μνήμῃ τοῦ δικαίου εὐρήσομεν ταῖς εὐχαῖς γινώσιν καὶ κατάνυξιν. Χρῆ οὖν τὴν τοῦ Πνεύματος κερκίδα ἀναλαβεῖν, καὶ τὸν τῶν νοημάτων μίτον κατασκευάζειν. Εἶθ' 341 οὕτω πρὸς τοιαύτην ἐργασίαν στέλλεσθαι, ὥστε ἐν τοῖς στήμοσιν εἶρξαι καὶ τὴν ῥοδάνην. Ἐὰν γὰρ τις νηφαλίως νήση ταύτην τὴν κρόκην, στολὴν ἀθανασίας τοῖς ποθοῦσι ταύτην παρέξει. Τοιαῦται αἱ ἀπαρχαὶ τοῦ μυστικοῦ θρέμματος· τοιαῦται αἱ πρόσοδοι τοῦ ἁγίου κτήματος. Οὕτως ἀδιαλείπτως ἐν τῇ διδασκαλίᾳ ἐκόμα, ἀμφιεννὺς τοὺς παρατυγχάνοντας. Κριὸς πνευματοφόρος τῆς ἀγέλης τοῦ Χριστοῦ, ἐν τῷ ἐλέει ἐπανθῶν τῆς φαιδρᾶς Ἐκκλησίας· ἐκ μὲν τῆς κουρᾶς αὐτοῦ πτωχοὺς διαθερμαίνων, διὰ δὲ τῆς κερατίας πλουσίους κατανύσσων. Εἰς αὐτὰ τὰ ἄδυτα νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν παρεδρεύων, ἄνωθεν τὴν χάριν ἐδέξατο. Ὅθεν καὶ καθ' ἐκάστην ἀνθοκομῶν τῷ λόγῳ, τὸν ἀναλλοίωτον κόσμον ταῖς ψυχαῖς ἐκαινούργει. Καθ' ἕκαστον δὲ πᾶσιν ἑαυτὸν μεριούμενος, τῆς ποικιλίας αὐτοῦ οὐκ ἐπλεονεκτεῖτο. Ἐπειδὴ γὰρ ἐν ἀφθάρτοις ἄνθεσιν ἠϋξάνετο, ἐπειδὴ τοῖς ἁγίοις κάλυξιν ἐτρέφετο, ἐπειδὴ ἐν ταῖς Γραφαῖς ἀεὶ ἐκοιτάζετο καὶ ἐξ αὐτῶν τὰς θείας πόας κατεβόσκετο, καὶ ἐν ἀποστολικαῖς νομαῖς

ἐχλοάζετο καὶ ἐν ἱερατικαῖς ἀύλαϊς ἠγαλλιᾶτο· 342 διὸ καὶ ὡς ποταμὸς ἔρρει αὐτοῦ ὁ λόγος, καὶ ἡ δικαιοσύνη ὡς κύματα θαλάσσης. Ἐκεῖ ἐσιτίζετο ἔνθεα νοήματα, καὶ ὦδε ἐρεύγετο ἀθάνατα ῥήματα· ἐκεῖθεν ἐγεύετο ἐνάρετα βρώματα, καὶ ὦδε ἐφθέγγετο εὐπρόσιτα ῥήματα. Οὐ γὰρ στρύχνος καὶ βάτος ἦν αὐτῷ ἢ ἐδωδή, ἀλλ' ἢ ῥόδον καὶ κρίνον, κρόκος καὶ κιννάμωμον. Ὅπισω τῆς τοιαύτης χλόης κατεσκόπευεν, ἐκ μυστικῶν ῥοδάμνων βαλσαμουργῶν τὴν βρῶσιν. Διὰ τοῦτο καὶ λαμπρὰ αὐτοῦ ἠκμαζε τὰ ἔρια, χωροῦντα πρὸς τὴν ὑφὴν τῶν θείων διδαγμάτων. Καὶ τί δεῖ πολλὰ λέγειν περὶ τούτου τοῦ κριοῦ, ὅπου ὄλος γέγονε σκεῦος κατηρτισμένον· σκεῦος οὐχ ὡς ἔτυχεν, ἀλλ' οἷον Πέτρος εἶδε τέσσαρσιν ἀρχαῖς οὐρανόθεν καθιέμενον; Ἄλλ' ἐκεῖνο πρὸς τὴν γῆν τὴν κάθοδον ἐσχηκός, πετεινὰ ἐπέδειξεν ἔχειν καὶ τετράποδα· Βασίλειος δὲ πρὸς οὐρανὸν τὴν ἀνοδὸν εὐρηκώς, λόγια ἡμῖν ἀπέδειξε κλεινὰ καὶ παράδοξα. Κάκεινο μὲν τὸ σκεῦος πρὸς βραχὺ ὠφθη καὶ ἀνεσπάσθη τὸ εἶδος αὐτοῦ ἐνὶ μόνῳ ἀποκαλύψαν· οὗτος δὲ χρόνους πολλοὺς εἰς ὕψος 343 ἐπαιρόμενος, τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος πολλοῖς ἐχορήγησε. Δι' ἐκεῖνο ὁ Πέτρος οὐρανόθεν ἤκουσεν· ἃ ἐγὼ ἐκαθάρισα, καὶ αὐτὸς μετάλαβε· καὶ περὶ τούτου ἐλέχθη τοῖς πᾶσιν· ὃν ἐγὼ ἠγίασα, καὶ ὑμεῖς τιμήσατε. Τίς οὖν μὴ ἐπαινέσειεν, ὃν ὁ Πατὴρ ἐδόξασεν; Ἡ τίς μὴ τιμήσειεν, ὃν ὁ Υἱὸς ἠγίασε; Τίς δὲ μὴ μακαρίσειεν, ὃν ἐμακάρισε τὸ σοφὸν καὶ νοερὸν καὶ σεβάσμιον Πνεῦμα; Βαβαί, πῶς ἠδύοκησεν ἡ βουλή τοῦ Κρείττονος ἐνοικῆσαι ἐν αὐτῷ καὶ ἐμπεριπατῆσαι! Ἐπαναπαύομαι γάρ, εἶπεν ὁ Θεός, ἐπὶ τὸν πρᾶον καὶ ἡσύχιον, καὶ τρέμοντά μου τοὺς λόγους. Οὕτως αὐτοῦ ἡ χάρις τὸν νοῦν ἐπλημύρισε, ἐκεῖνα τὰ σεμνὰ καὶ ἀέναα ρεῖθρα, ὡς καὶ τοὺς μολυνθέντας ἐν τοῖς παραπτώμασιν αὐτῶν δεῖξαι εὐσχημονοῦντας, ὡς καὶ τοὺς βαπτισθέντας. Ἴνα οὖν ὁ Κύριος σπλαγχνισθῆ καὶ ἐπ' ἐμέ, προφάσεως συμβάσης ἐλεῶν ἐν τινὶ πόλει, ἐκεῖσε ἀκήκοα φωνῆς λεγούσης πρὸς με· ἀνάστηθι, Ἐφραΐμ, καὶ φάγε νοήματα. Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπον ἐν πολλῇ ἀγωνίᾳ· πόθεν ἐγὼ, Κύριε, φάγωμαι; Καὶ 344 εἶπε πρὸς με· ἰδοὺ ἐν τῷ οἴκῳ μου τὸ βασιλικὸν σκεῦος χορηγήσει σοὶ τὴν βρῶσιν. Θαυμάσας δὲ μεγάλως ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, ἀναστὰς κατέλαβον τὸν ναὸν τοῦ Ὑψίστου, καὶ ἠρέμα ἐπιβὰς ἐπὶ τὸ προαύλιον, καὶ προκύψας τῷ πόθῳ ἐπὶ τὰ προπύλαια, εἶδον εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων τὸ σκεῦος τῆς ἐκλογῆς λαμπρῶς τετανυμένον ἔμπροσθεν τοῦ ποιμνίου, λόγοις θεοπρεπέσιν ὄλον πεποικιλμένον, καὶ πάντων τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῷ ἀτενίζοντας. Εἶδον τὸν λαὸν παρ' αὐτοῦ πνεύματι τρεφόμενον, καὶ χήραν καὶ ὄρφανὸν μᾶλλον ἐλεούμενον. Εἶδον ἐκεῖ πρὸς αὐτὸν δάκρυα ποταμηδὸν ῥέοντα, καὶ τὸν πόκον τῆς ζωῆς τοῖς πᾶσι χρυσαυγοῦντα, αὐτὸν τε τὸν ποιμένα τοῖς πτεροῖς τοῦ πνεύματος ἀνάγοντα δεήσεις καὶ κατάγοντα ῥήσεις. Εἶδον παρ' αὐτοῦ τὴν Ἐκκλησίαν κεκαλλωπισμένην, καὶ τὴν ἠγαπημένην κατακεκοσμημένην. Εἶδον Παύλου δόγματα, Προφητῶν διδάγματα, Εὐαγγελίων νόμον καὶ μυστηρίων φόβον. Εἶδον ἐκεῖ τὸν χρηστὸν καὶ σωτήριον λόγον πρὸς αὐτὸν τὸν οὐρανὸν πιστῶς κορυφούμενον, καὶ ἀπαξαπλῶς ὄλον τὸν σύλλογον ἐκεῖνον ταῖς αὐγαῖς τῆς χάριτος ἐναυλαϊζόμενον. Τούτων δὲ πάντων οὕτως εὐσεβῶς ἀκμαζόντων ἐκ τοῦ ἐκλεκτοῦ σκεύους τῆς βασιλείας, ἀνύμνησα τὸν σοφὸν καὶ ἀγαθὸν Κύριον, τὸν οὕτω δοξάζοντα τοὺς δοξάζοντας αὐτόν. 345 Μετὰ δὲ τὸ ἀκροατήριον ἐκ Πνεύματος Ἁγίου ἐγνώσθη τῷ ἀνδρὶ περὶ ἐμοῦ, καὶ μεταστειλόμενος τὴν ἐμὴν εὐτέλειαν, διὰ τοῦ ἐρμηνέως ἐπυνθάνετο λέγων μοι· σὺ εἶ Ἐφραΐμ ὁ κλίνας καλῶς τὸν αὐχένα καὶ ἀράμενος τὸν ζυγὸν τοῦ σωτηρίου λόγου; Καὶ ἀποκριθεὶς εἶπον· ἐγὼ εἰμι Ἐφραΐμ ὁ ὑστερήσας ἑαυτὸν τοῦ οὐρανοῦ δρόμου. Ἐπιλαβόμενος δὲ μου ὁ θεσπέσιος οὗτος, ἐκύρωσεν εἰς ἐμέ τὸ ἅγιον αὐτοῦ φίλημα· παραθεὶς τε τράπεζαν ἐκ τῶν ἐδωδιαίων τῆς σοφῆς καὶ ἁγίας καὶ πιστῆς αὐτοῦ ψυχῆς, οὐ κεκαρυμένην φθαρτοῖς ἐδέσμασιν, ἀλλὰ [τὴν] πεπλησμένην ἀφθάρτοις νοήμασι, ποίαις γὰρ εὐπραγαῖς δυνάμεθα, ἔλεγεν, ἐξιλεώσασθαι καλῶς τὸν Κύριον ἐφ' ἡμᾶς·

πῶς τῶν ἀμαρτημάτων εἴρξομεν τὰς ἐφόδους, καὶ πῶς τῶν παθημάτων κλείσομεν τὰς εἰσόδους· πῶς τὴν ἀποστολικὴν κτησόμεθα ἀρετὴν, καὶ πῶς δυσωπήσομεν τὸν ἀδέκαστον Κριτὴν. Καὶ θρηνήσας ἑμαυτὸν ἐβόησα καὶ εἶπον· αὐτός, πάτερ, φρούρησον τὸν χαῦνον καὶ ῥάθυμον· αὐτὸς ἐπὶ τὴν ὀρθὴν τρίβον κατεύθυνόν με· αὐτὸς τὴν λιθώδη μου καρδίαν κατάνυξον· πρὸς σὲ γὰρ ἀπέριψέ με ὁ τῶν πνευμάτων Θεός, ἵνα μου ἰατρεύσῃς τὴν ψυχὴν. Αὐτὸς μου κατεύνασον τὴν ὀλκάδα τῆς ψυχῆς ἐπὶ ὕδατος ἀναπαύσεως. 346 Καὶ σκόπει μοι τοῦ καλοῦ διδασκάλου τὴν σπουδὴν, πόθεν ἐπεδράξατό μου τῆς ἀρετῆς τὸν τύπον. Συνέσχεν, ὡς εἶπεῖν, τὴν ῥάβδον τοῦ σώματος, καὶ ἐκτίλας τὸ ἦθος τῶν ἀλογίστων παθῶν, ἥρέ μου τὰς λεπίδας, τὴν φθίσιν τῶν ὀφθαλμῶν· καὶ ὑποσύρας τὸ χλωρὸν καὶ ἄωρον τοῦ λόγου, ἔλαβέ με τῷ ζήλῳ, καὶ κατεπόντισέ με εἰς τὰ ποντιστήρια τῶν αὐτοῦ διδαγμάτων. Τότε ἐνεκίσθησεν ἡ γαστήρ μου φρόνησιν, τεκεῖν τεσσαράκοντα Μαρτύρων τὸν ἔπαινον· πάντα γὰρ τὸν τρόπον τῆς καρτερίας αὐτῶν ἠγγίστευσε ταῖς ἡμῶν ἀκοαῖς ὁ γενναῖος· ὅτι πῶς προεΐλαντο ὑπὲρ Χριστοῦ ἀποθανεῖν, καὶ πόσων ὑπερεῖδον κινδύνων, ἵνα αὐτὸν κερδάνωσι, καὶ πόσοι τὸν ἀριθμὸν ὑπῆρχον οἱ Ἅγιοι· καὶ τὰ λοιπὰ ἔλεγε τῆς εὐσεβείας αὐτῶν. Ἐπειδὴ οὖν πρὸς τοιαύτην λαμπρὰν ἐργασίαν κατηξίωσεν ἡμᾶς ὁ πιστὸς ἀρχιερεὺς, τούτων τῶν τροπαιοῦχων καλλινίκων ἀνδρῶν ἐν ἑτέρᾳ ἐκφράσει ἀφέντες τοὺς ἐπαίνους, τοῦτον μακαρίσωμεν, τὸν ὄσιον τοῦ Χριστοῦ, τὸν ὁμόζηλον αὐτῶν καὶ ὁμότιμον ἄνδρα. Ὡσπερ γὰρ οἱ Ἅγιοι ἀνδρείως ἀντέστησαν Λικινίῳ τῷ τυράννῳ καὶ τῷ Δουκὶ τῷ ἡγεμόνι, οὕτω καὶ ὁ Ὅσιος ἀντιπαρετάξατο Οὐάλεντι καὶ Ἀ 347 ρεῖῳ καὶ τῷ θρασεῖ ἐπάρχῳ. Ἄλλ' ἐκεῖνοι ἀκάνθας τῆς πλάνης ἀνέσπασαν, καὶ οὗτος αἰρετικῆς μανίας τοὺς τριβόλους. Ἐκεῖνοι τὰ σκάμματα Λικινίου ἔλυσαν, καὶ οὗτος τὰ προστάγματα Οὐάλεντος κατέλυσεν. Ἐκεῖνοι τὰς προστάξεις τοῦ Δουκὸς κατέλυσαν, καὶ οὗτος τὰς προβλήσεις Ἀρείου κατήσχυεν. Ἐκεῖνοι τοῦ ἡγεμόνος τὸ θράσος ἔλυσαν, καὶ οὗτος τὴν τοῦ ἐπάρχου Μοδέστου μανίαν ἐξέκλασε. Τούτων γὰρ τῇ ἀθλήσει κεντρωθεῖς, ὡσπερ Φινεές, γλώσσας ἐξεκέντησεν ἐκ Θεοῦ πορνευσάσας. Ὅθεν καὶ μάλα σφοδρῶς ἐπεθύμει πιεῖν τὸ ποτήριον, καὶ στήσαι τρόπαιον διὰ τοῦ μαρτυρίου ἔσπευδεν. Οἱ Μάρτυρες ἕνεκα τῆς εἰς Χριστὸν πίστεως, πᾶσαν ὁμοῦ τὴν θλίψιν ἐν ἑαυτοῖς φέροντες γενναίως ὑπέμειναν· Βασίλειος δὲ ἕνεκεν τῆς εἰς Χριστὸν ἐλπίδος τὰς νιφάδας τῶν πειρασμῶν ἀνδρείως ὑπήνεγκεν. Ἐκεῖνοι τοὺς χιτῶνας αὐτῶν ἐξεδύσαντο, καὶ τὰ μέλη ἔδωκαν τοῖς αἰκισμοῖς· καὶ οὗτος τὸ ῥάκιον τὸ περὶ αὐχένα καὶ τὸ σῶμα ἔσπευδε προαποδύσασθαι. Ἐκεῖνοι ἐν 348 τῇ λίμνῃ τὸν ἐν τῇ ἀσεβείᾳ πεπλανημένον πρὸς ἑαυτοὺς εἴλκυσαν καὶ δόξης ἠξίωσαν· οὗτος δὲ ἐν κολυμβήθρα βαπτίζων τοὺς ἀπίστους, πρόξενος ἐγένετο αὐτοῖς τῆς οὐρανῶν βασιλείας. Ἐκεῖνοι ἐν ὕδασι πυρωθέντες τῷ πόθῳ, τὸ φῶς σὺν τοῖς στεφάνοις εἶδον ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς· καὶ οὗτος ἐν δόγμασι τῆς Ἁγίας Τριάδος ἐκκαυθεῖς, τὰ βραβεῖα ἔλαβε κατὰ τῶν κακοδόξων. Πόσα ἐμηχανήσατο ὁ πονηρὸς Βελιάρ χωρίσαι Βασίλειον τῆς ἄνω βασιλείας! Ἠρέθισε βασιλεῖς, ἄρχοντας καὶ δήμους, καὶ Βασίλειος βάσις ἐγένετο τῶν πιστῶν. Ἐξηγρίωσε πάσας τὰς καταγιγῆδας αὐτοῦ, καὶ τὸν σοφὸν ἔμπορον οὐδὲ ὄλως ἐτάραξεν. Ἐπήνεγκε τὴν ζάλην διὰ τῶν ἰδίων ὑπουργῶν, τῶν αἰρέσεων, καὶ ἡ τοῦ κυβερνήτου τέχνη πλέον ἐδείκνυτο. Ἦγειρε τρικυμίας κατὰ τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τὴν ναῦν τῆς πίστεως Βασιλείου ποντῶσαι οὐκ ἠδυνήθη. Ἐπολέμησεν αὐτὸν αἰρετικοῖς ῥήμασι, καὶ εὐθέως ἐβάλλετο θεολόγοις δόγμασι. Καθώπλισε κατ' αὐτοῦ Ἄρειον, ὡσπερ τὸν Γολιάθ, καὶ ἐσφενδονίζετο παρ' αὐτοῦ τρισὶ λίθοις τῆς πίστεως. Προσ 349 ἔρρηξε τῷ πύργῳ αὐτοῦ κακοδόξοις ἀνέμοις—ἀνεμοὶ γὰρ ὑπῆρχον οἱ λόγοι τῶν ἀσεβῶν—καὶ τοῦτον οὐκ ἔπεισαν· ὠχύρωτο γὰρ τρισὶν ἀναλώτοις τείχεσι τῆς ἀχράντου Τριάδος. Ἐξέπεμψε τὰ βέλη τῆς πολυθείας, καὶ εὐθέως ἐτροποῦτο διὰ τῆς μοναρχίας. Ἦρχοντο παρεμβολαὶ κυνῶν ὑλακτούντων, καὶ τῇ ῥάβδῳ τοῦ σταυροῦ

έτραυματίζεν αὐτούς. Ἐνεδύοντο πάλιν οἱ λύκοι τὴν δорὰν τῶν προβάτων, καὶ παραυτὰ ἤλεγχε τὴν τούτων ὑπόκρισιν. Ἔσπευδε ταραξάει τὸ ἄδικον, καὶ εὐθέως ἠττάτο τῇ δικαιοσύνῃ τοῦ ἀνδρός. Ἦριζον οἱ ἄπιστοι μιμήσασθαι τὴν πίστιν καὶ διδασκαλίαν αὐτοῦ, καὶ εὐθέως ἀνεκηρύττετο ἢ κακόπιστος αὐτῶν καὶ ἀνοσία γνώμη. Ἐθώπευον ἔχειν τὴν παρρησίαν αὐτοῦ, καὶ εὐθέως ἐδηλοῦτο ἢ ἀφροσύνη αὐτῶν. Ἐπειδὴ γὰρ ἴσασι καὶ οἱ ὑπεναντίοι αἰδεῖσθαι τε καὶ τιμᾶν ἀρετὴν καὶ ἀνδρείαν, ἐν δεινῷ πάθει ὄντος τοῦ τέκνου τοῦ τυράννου, ἐδέοντο τοῦ ἀνδρός εὐχεσθαι ὑπὲρ αὐτοῦ· τοῦ δὲ προτείναντος, ὅτι ἐάν μοι αὐτὸν δῶς, ἵνα προσάξω τῇ ἀμωμῆτῳ πίστει, καὶ ἀπαλλάξω αὐτὸν πάσης δυσσεβείας τῶν Ἀρείου μαθημάτων· κἀκεῖνου συνθεμένου, εὐθέως Βασίλειος μεσίτης ἐγένετο βασιλεῖ ἐπιγεῖω πρὸς τὸν οὐράνιον· προσεκόμιζε τὴν ὑπόσχεσιν τοῦ ἀνδρός, καὶ ἐκόμιζεν αὐτῷ τὴν ῥῶσιν τοῦ παιδός. 350 Ὡς δὲ εἶδον οἱ ὄφεις σεσωσμένον τὸν παῖδα, πάλιν ὑπέφθειραν τοῦ κούφου βασιλέως τὴν βουλήν, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ λαβόντες ἐβάπτισαν ὕδατι, οὐ μέντοιγε Πνεύματι. Ἐδίδασκον ἀθετεῖν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Ἔξω περιβάλλοντες καὶ ἔσω ἐκδύοντες· ἔξω Χριστὸν ἐνδύει, καὶ ἔσω περισχίζει. Διὸ καὶ μετ' οὐ πολὺ ἀντανεῖλε τὸ πνεῦμα τοῦ δειλαίου, κηρύττων τὴν ἀχάριστον αὐτῶν γνώμην. Ταῦτα τῶν Ἡλιοῦ θαυμάτων οὐ δεύτερα, καὶ τῶν Ἐλισσαίου σημείων οὐκ ἐλάττονα. Ὡσπερ ἐκεῖνοι τοὺς θανόντας ἐπανήγαγον ζῶντας, οὕτω καὶ ὁ πιστὸς Βασίλειος τῇ εὐχῇ τὸν μέλλοντα <θανεῖν> παῖδα ἀνήρπασε θανάτου. Ἄλλ' ὥσπερ πάλιν ὁ Πέτρος [τοὺς περὶ] Ἀνανίαν καὶ Σάπφειραν κλέψαντας ἐνέκρωσεν, οὕτω καὶ Βασίλειος, τόπον Πέτρου ἐπέχων, ἅμα καὶ τῆς ἐκεῖνου παρρησίας μετέχων, τὸν κλέψαντα τὴν ἑαυτοῦ ὑπόσχεσιν Οὐάλεντα ἤλεγξε, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἐθανάτωσεν. Ἐντεῦθεν ἀθυμία καὶ ἀπορία πολλὴ συνέσχε τοὺς ἀθλίους καὶ τὸν ἄπιστον ἐκεῖνον βασιλέα. 351 Καὶ τίς ἀξίως διηγήσεται τοὺς ὄμβρους τῶν θαυμάτων, οὓς ἔδειξεν ὁ μακάριος καὶ πιστὸς Βασίλειος δι' αὐτῶν τῶν πραγμάτων; Ἐπεὶ οὖν ἀδυνατῶς ἔχομεν πρὸς τὴν ἐξήγησιν τῶν τοσοῦτων τοῦ ἀνδρός κατορθωμάτων εἰπεῖν, πάντα δραμόντες, ἐν δὲ φράσαντες, δείξωμεν πῶς καὶ τὰ ἀναίσθητα συνεμάχουν τῷ ἀνδρὶ. Ἐπειδὴ γὰρ ἅπαντα τρόπον τὰ γεννήματα τῶν ἐχιδνῶν ἐκίνουν ἀνελεῖν τὸν δίκαιον, βαλλόμενοι συνεχῶς τοῖς ἐκεῖνου ῥήμασιν, ἅμα τε καὶ θαύμασι, καθάπερ βέλεσι, προσῆλθον αἰτούμενοι ἀναρπασθῆναι αὐτὸν καὶ περιορισθῆναι· βαρὺς γὰρ ἔστιν ἡμῖν, φησί, καὶ βλεπόμενος· καὶ γὰρ ἐναντιοῦται σφόδρα τοῖς λόγοις ἡμῖν· διὸ τῶν ἀδυνατῶν ὑπάρχει, ὧ βασιλεῦ, προβῆναι τὴν πίστιν τὴν καθ' ἡμᾶς, τούτου παρόντος. Ὑπαχθεῖς δὲ τοῖς λόγοις αὐτῶν ὁ βασιλεὺς, ἔλαβεν ἐξορισθῆναι αὐτόν· ὁ δὲ κάλαμος εὐθύς, μὴ φέρων ὑπουργῆσαι τῇ παρανόμῳ βουλῇ, ἑαυτὸν συνέτριψε, παιδεύων τὸν ἄφρονα, ὅτι οἷον τόλμημα βούλεται ἐργάσασθαι εἰς τὸν δοῦλον τοῦ Χριστοῦ, τὸν μίαν θεότητα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος κηρύττοντα, καὶ τοὺς κατατομῆν φρονοῦντας ἢ λέγοντας ὡς κύνας λυττῶντας διελέγχοντα. Ὡς 352 δὲ οὐκ ἠσθάνετο ὁ ἀναισθητότερος τοῦ ἀψύχου καλάμου, υἱὸς ὢν τῆς πλάνης, καὶ δεύτερον ἔλαβε πρὸς τὸ καθυπογράψαι καὶ εἰς πέρας ἀγαγεῖν τὴν πονηρὰν αὐτοῦ βούλησιν. Ἐβλεπε δὲ καὶ τοῦτον κλανόμενον καὶ μὴ ἀνεχόμενον κοινωνῆσαι τῷ κακῷ, ὧ ἔσπευδε ποιῆσαι. Τί σπεύδεις, ὧ βασιλεῦ, ἐν ἀλλοδαπῇ ἐκπέμψαι τὸν ἔχοντα ἔνοικον τὸν τὰ πάντα πληροῦντα; Τί ἀναλίσκειν βούλει τὸν πάντη ἀνάλωτον; Τί πόλεως ἐλαύνεις τὸν οὐρανοπολίτην; Ἐὰν γὰρ καὶ τρίτον λάβῃς κάλαμον, ὄψει συντριβόμενον καὶ μὴ ἀνεχόμενον, μηδὲ συμπράττοντά σοι. Ὅπερ δὴ καὶ γέγονε. Τότε σαφῶς ἢ νίκη πᾶσιν ἀνεκηρύχθη, καὶ τὸ λαμπρὸν τρόπαιον τοῦ ἀκαταγωνίστου. Τρεῖς κάλαμοι γεγόνασι συνήγοροι τοῦ τὴν ὁμοούσιον κηρύττοντος Τριάδα. Ἡ χεὶρ τὴν ἀπόφασιν ἐξενεγκεῖν ἔσπευδε, καὶ κάλαμοι ταύτην ἄδικον ἀπεφῆναντο. Ἡ χεὶρ ψῆφον πονηρὰν δοῦναι κατεπείγετο, καὶ κάλαμοι ἐπεῖχον τὴν σπουδὴν τὴν ματαίαν. Καὶ καθάπερ ἢ ῥάβδος Μωυσέως κατήσχυε πάντας τοὺς

ἐπαοιδούς καὶ τοὺς λοιποὺς φαρμακοὺς Αἰγύπτου, οὕτω καὶ οἱ κάλαμοι εὐθέως κατήργησαν τὴν βουλήν τῶν ἀσεβῶν καὶ τῶν υἰῶν τοῦ σκότους. 353 Πῶς σε μακαρίζωμεν, ὦ πάτερ Βασίλειε, ὁ τῷ κέντρῳ τῆς ἀληθείας τὴν πλάνην νύττων καὶ ἀπελαύνων· ὁ ἀπαίρων συνετῶς ἅμα ταῖς μελίτταις, καὶ σκηνῶν εἰς λειμῶνα τῶν θεοπνεύστων Γραφῶν, κάκειθεν ἡμῖν ἀνθολογῶν ἄνθη προφητικά, δρόσον ἀποστολικήν, ζῶν εὐαγγελικήν· ὁ ἀεὶ ἐνιζάνων τοῖς σίμβλοις τῶν ἀρετῶν καὶ ἐξ αὐτῶν τὴν θείαν ἡμῖν ποιούμενος πρόπολιν· ὁ τὸ μέλι τῆς θείας καὶ ἀμωμήτου πίστεως σοφῶς ἐργασάμενος ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ· ὁ τῶν πονηρῶν σφηκῶν καταφρονεῖν διδάσκων ἡμᾶς καὶ τὴν πτῆσιν ποιεῖσθαι εἰς αὐτὸν τὸν οὐρανόν· ὁ βοήσας ὡς Δαυΐδ, γλυκέα τὰ λόγια σου τῷ λάρυγγί μου εἰσίν, ὑπὲρ μέλι τῷ στόματί μου! Ὡ πιστὲ Βασίλειε, ὡς Ἄβελ προσεδέχθης, ὡς Ἐνώχ μετετέθης, ὡς Νῶε διεσώθης, ὡς Ἀβραὰμ φίλος Θεοῦ ἐκλήθης, ὡς Ἰσαὰκ θυσία τῷ Θεῷ προσηνέχθης, ὡς Ἰακώβ πειρασμοὺς γενναίως ὑπέμεινας, καὶ καθὼς Ἰωσήφ μεγάλως ἐδοξάσθης. 354 Ὡς Μωυσῆς τὸν δεύτερον Φαραῶ ἐβύθισας τῇ ράβδῳ τοῦ σταυροῦ, θάλασσαν παθῶν τεμών, ὡς Ἀαρῶν Κυρίου ἀρχιερεὺς ἀνεδείχθης, ὡς Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ τοὺς ἐχθροὺς ἐτροπώσω, ὡς Φινεὲς ζηλώσας χάριτος ἠξιώθης. Ὡς Σαμουὴλ ὑψώθης, ὡς Δαυΐδ ἐφυλάχθης, ὡς Ἡλίας ἠρπάγης, ὡς Ἐλισσαῖος διπλῆς χάριτος ἠξιώθης. Ὡς Ἡσαΐας πυρὶ νοητῷ ἐκαθαρίσθης <καὶ ὡς Ἱερεμίας ἐκ γαστρὸς ἠγιάσθης. Ὡς Ἰεζεκιὴλ τὸν ἐπὶ τῶν Χερουβεὶμ καθήμενον ἐθεώρησας, ὡς Δανιὴλ στόματα λεόντων ἐφίμωσας, καὶ ὥσπερ οἱ τρεῖς Παῖδες τῶν ἐναντίων τὴν φλόγα καλῶς κατεπάτησας. Ὡς Πέτρος ἐκήρυξας, ὡς Παῦλος ἐδίδαξας, ὡς Θωμᾶς τὸν παθόντα Θεὸν 355 ὠμολόγησας. Ὡς Ματθαῖος καὶ Μᾶρκος καὶ Λουκᾶς καὶ Ἰωάννης, σὺ ἐθεολόγησας· καὶ ὡς οἱ Ἀπόστολοι ἀνόμους ἐδίδαξας, ἀσεβεῖς ἐπέστρεψας, Θεῷ εὐηρέστησας. Πρέσβευε ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ σφόδρα ἐλεινοῦ, καὶ ἀνακάλεσαί με ταῖς πρεσβείαις σου, πάτερ· ὁ ἀνδρεῖος τὸν χαῦνον, ὁ σπουδαῖος τὸν ὀκνηρόν, ὁ πρόθυμος τὸν ῥάθυμον, ὁ σοφὸς τὸν ἄφρονα· ὁ θησαυρίσας σεαυτῷ θησαυρὸν ἀρετῶν, ἐμὲ τὸν ἀκτήμονα παντὸς κατορθώματος· σὲ γὰρ ἐμεγάλυνεν ὁ Πατὴρ τῶν οἰκτιρμῶν, καὶ σὲ ἐμακάρισεν ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ· σὲ ναὸν ἅγιον ἀνεκαίνισεν τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον· ὦ πρέπει δόξα, κράτος, μεγαλοπρέπεια, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.